

Review Article

Investigating the factors affecting students' attendance in the classroom: A review of the studies conducted on Iranian medical students

Hanieh Raad¹ , Tayyabeh Zarei² , Mehrdad Sayadnia³ , Majid Vatankhah² , * Pouria Adibi² , Bibi Mona Razavi² , Mehrdad Malek Shoar²

1. Department of Pathology, Hormozgan University of Medical Sciences, Bandar Abbas, Iran.
2. Department of Anesthesiology, Anesthesiology, Critical Care and Pain Management Research Center, Hormozgan University of Medical Sciences, Bandar Abbas, Iran.
3. Educational, Therapeutic and Research Complex Pyambar Azam, Hormozgan University of Medical Sciences, Bandar Abbas, Iran.

Use your device to scan and read the article online

Citation: Raad H, Zarei T, Sayadnia M, Vatankhah M, Adibi P, Razavi BM, Malek Shoar M. Investigating the factors affecting students' attendance in the classroom: A review of the studies conducted on Iranian medical students. *Development Strategies in Medical Education*. 2025; 11(4):451-466. [In Persian]

Article Info:

Received: 11 Aug 2024
Accepted: 11 Nov 2024
Available Online: 18 Mar 2025

ABSTRACT

Introduction: The classroom is the front line of education and training, the responsibility of managing it and realizing the educational and curricular goals rests with the teacher, so teachers play the role of class manager. Therefore, the purpose of this study is to investigate the factors affecting students' attendance in the classroom.

Methods: In this review study, searches were performed based on the databases of Persian language SID, Mogiran, Alamnet and Google Scholar search engine without time limit. The search strategy consists of a combination of keywords and subject titles and keywords related to the presence of students, classroom, medical sciences, education. A standardized data extraction form was developed to obtain relevant information from the included studies. The investigated information includes: author, year, location, type of study, sample size, sampling, target population, questionnaire tool, outcome, conclusion. information such as communication; Age, gender, marital status, place of residence, field of study, level of education, native and non-native were measured with the presence of students in the classroom.

Results: A comprehensive search of relevant databases obtained a total of 701 records. 11 studies met the inclusion criteria and were included in the field review. Factors such as the teacher's mastery of the lesson, the usefulness of the materials presented in the class, and the interest in the subject were the most important in increasing the attendance rate in the classroom.

Discussion: Attendance rate in the class, the most important of which are the issues related to the teacher (the teacher's mastery of the lesson, the usefulness of the materials presented in the class, and the interest in the subject). Considering the fact that knowing the students' point of view as the main customers in education will help in informed planning, it is suggested that planners and professors firstly identify the factors affecting the attendance of students in the classrooms and then these factors to consider the improvement and effectiveness of educational programs.

Key Words:

Attendance of Students, Classroom, Students, Medical Sciences, Iran.

* Corresponding Author:

Dr Pouria Adibi

Address: Hormozgan University of Medical Sciences, Bandar Abbas, Iran.

Tel: 09177616003

E-mail: adibipourya@yahoo.com

Copyright © 2024 The Author[s]; This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License [CC-BY-NC; <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>], which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

مقاله مروری

بررسی عوامل موثر بر حضور دانشجویان در کلاس درس: مروری بر مطالعات انجام شده در دانشجویان علوم پزشکی ایران

هانیه راد^۱، طیبه زارعی^۲، مهرداد صیادی نیا^۳، مجید وطن خواه^۴، پوریا ادیبی^۵، بی بی مناروضی^۶، مهرداد ملک شعار^۷ ID

۱. گروه پاتولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، بندرعباس، ایران.
۲. مرکز تحقیقات بیهوشی، مراقبت ویژه و کنترل درد، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، بندرعباس، ایران.
۳. مجتمع آموزشی، درمانی و پژوهشی پیامبر اعظم (ص)، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، بندرعباس، ایران.

Use your device to scan and read the article online

Citation: Raad H, Zarei T, Sayadinia M, Vatankhah M, Adibi P, Razavi BM, Malek Shoar M. Investigating the factors affecting students' attendance in the classroom: a review of the studies conducted on Iranian medical students. *Development Strategies in Medical Education*. 2025; 11(4):451-466. [In Persian]

چکیده

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۲۱ مرداد ۱۴۰۳
تاریخ پذیرش: ۲۱ آبان ۱۴۰۳
تاریخ انتشار: ۲۸ اسفند ۱۴۰۳

هدف: کلاس درس خط مقدم جبهه تعلیم و تربیت است که مسئولیت اداره آن و تحقق اهداف آموزشی و درسی را به عهده استاد است، بنابراین استادان در نقش مدیر کلاس ایفای نقش می کنند. بنابراین هدف از انجام این مطالعه بررسی عوامل موثر بر حضور دانشجویان در کلاس درس، می باشد.

منابع اطلاعات یا داده‌ها: در این مطالعه مروری، به منظور گردآوری مطالعات مرتبط، جستجوی جامع در پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی زبان معتبر از جمله پایگاه جهاد دانشگاهی، مگیران، علم‌نت و موتور جستجوی گوگل اسکالر صورت گرفت. محدودیت زمانی خاصی برای جستجو در نظر گرفته نشد. استراتژی جستجو براساس ترکیبی از کلیدواژه‌های مرتبط با حضور دانشجویان در کلاس درس، علوم پزشکی و مفاهیم کلیدی مرتبط با موضوع پژوهش طراحی گردید.

روش‌های انتخابی برای مطالعه: برای استخراج نظام مند داده‌ها از مطالعات انتخاب شده، فرم استاندارد استخراج داده‌ای تدوین شد. اطلاعات استخراج شده شامل مشخصات نویسندگان، سال انتشار، مکان انجام پژوهش، نوع مطالعه، حجم نمونه، روش نمونه‌گیری، جامعه آماری، ابزارهای اندازه‌گیری، متغیرهای وابسته، یافته‌ها و نتیجه‌گیری بود. همچنین، به منظور بررسی تأثیر متغیرهای جمعیت‌شناختی بر حضور دانشجویان در کلاس درس، اطلاعاتی همچون سن، جنسیت، وضعیت تاهل، محل سکونت، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی و بومی یا غیربومی بودن دانشجویان مورد بررسی قرار گرفت.

ترکیب مطالب و نتایج: جستجوی جامع پایگاه‌های اطلاعاتی مربوطه در مجموع ۷۰۱ رکورد به دست آورد. ۱۱ مطالعه معیارهای ورود را داشتند و در مرور حوزه ای قرار گرفتند. عواملی مانند تسلط استاد به درس، مفید بودن مطالب مطرح شده در کلاس و علاقه به مبحث درسی در افزایش میزان حضور در کلاس درس بیشترین اهمیت را داشتند.

*نویسنده مسئول:

دکتر پوریا ادیبی
نشانی: دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، بندرعباس، ایران.
تلفن: 0917761600
پست الکترونیک: adibipourya@yahoo.com

Copyright © 2024 The Author[s]; This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License [CC-BY-NC, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode> en], which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes.

چکیده

نتیجه‌گیری: نتایج مطالعه حاضر نشان داد که در افزایش میزان حضور در کلاس، عواملی دخیل هستند که مهم‌ترین آن‌ها در وهله اول مسایل مربوط به استاد (تسلط استاد به درس، مفید بودن مطالب مطرح شده در کلاس و علاقه به مبحث درسی)، می‌باشد. با توجه به این که شناخت دیدگاه دانشجویان به عنوان مشتریان اصلی در آموزش به برنامه‌ریزی آگاهانه کمک خواهد نمود، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ریزان و استادان در وهله اول به شناسایی عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس‌های درس بپردازند و سپس این عوامل را برای ارتقا و اثربخشی برنامه‌های آموزشی مد نظر قرار دهند.

کلیدواژه‌ها:

مضور دانشجویان، کلاس درس، دانشجویان، علوم پزشکی، ایران

مقدمه:

کلاس‌های درس، محل مناسبی برای انتقال تجربیات اساتید به دانشجویان و درک بهتر مطالب درسی دانشگاه‌ها است [۱]. کلاس درس خط مقدم جبهه تعلیم و تربیت است که مسئولیت اداره آن و تحقق اهداف آموزشی و درسی را به عهده استاد است، بنابراین استادان در نقش مدیر کلاس ایفای نقش می‌کنند. توجه به اساتید با این رویکرد دیدگاهی جدید ولی نسبتاً توسعه یافته است. در این دیدگاه استادان مدیرانی هستند که برای حفظ نظم و کنترل کلاس درس و فعالیت‌های آموزشی کارکردهای مدیریتی را بکار می‌گیرند. با وجود این دارا بودن مهارت‌های مدیریتی یکی از توانایی‌های ضروری شغل استادی است که کمتر به آن توجه شده است [۲].

دانشجویان با حضور در کلاس می‌توانند فرصت‌های یادگیری بیشتری کنند تجربه را ایجاد تبادل و بحث فرصت نظر بین دانشجویان، تعامل با استاد، رفع ابهامات یادگیری در کلاس درس با پرسش و پاسخ، تبادل افکار و تجزیه و تحلیل موضوعات به همراه انتقاد و بازخورد سازنده از عواملی هستند که می‌توانند تاثیرات مثبتی بر یادگیری دانشجویان حاضر در کلاس داشته باشند. پژوهش‌های مختلف انجام شده در ایران نشان می‌دهد وضعیت کلاس‌های درس دانشگاهی بحرانی است. امروزه کلاس درس در ایران موضوعی مناقشه‌انگیز شده است. در طول سال‌های اخیر، مشروعیت کلاس درس به پرسش کشیده شده است [۳].

با بررسی اجمالی محیط‌های دانشگاهی، به راحتی علائم فرسودگی تحصیلی، ضعف شادمانی، نارضایتی از محتوای کلاس‌های درس تخصصی و عمومی، اهمال کاری، خود ناتوان‌سازی، استاد محوری، ضعف مسئولیت‌پذیری استادان، بی‌انگیزگی دانشجویان، یادگیری منفعل، گریز از یادگیری، سکوت انفعالی، نداشتن شور و شوق برای حضور در کلاس‌های درس و... در میان دانشجویان مشاهده می‌شود. به طور کلی این موارد بیانگر بی‌معنا شدن کلاس درس، بحران کلاس درس دانشگاهی، مرکززدایی از کلاس درس دانشگاهی، مرکززدایی از کلاس درس یا در شدیدترین شکل آن «مرگ کلاس درس» یا «مرگ استاد» است و بر تحول

گسترده در رسالت و معنای دانشگاه و تحصیل دانشگاهی دلالت دارد [۴]. بلیچ معتقد است کسانی که حضور در کلاس را ضروری می‌دانند اعتقاد دارند که کلاس درس اطلاعات آن‌ها را افزایش می‌دهد و اندیشه آن‌ها را ارتقاء می‌بخشد و تغییر در نگرش آنان ایجاد می‌کند [۵].

عوامل متعددی در فرایند آموزش دانشجویان مؤثر است، لیکن عامل مربوط به استاد از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. استاد با ترکیب مناسب و بدیع عناصر موجود در نظام آموزشی می‌تواند دانشجویان را به سمت اهداف متعالی سوق داده و یا آن‌ها را از دستیابی به آن‌ها محروم نماید [۶]. شخصیت و نقش استاد و حضور و ویژگی‌های فردی دانشجویان در کلاس درس از جایگاه خاصی برخوردار است که می‌تواند دانشجویان را به سوی اهداف آموزشی سوق دهد و یا از دستیابی به آن‌ها محروم سازد [۷، ۸]. ویژگی‌هایی مثل تسلط استاد به مطالب درسی، قدرت بیان و توانایی انتقال، از مهم‌ترین ویژگی‌های استادان است که در ارتقای کیفیت یاددهی- یادگیری مؤثر می‌باشد [۹]. طاهری و همکاران در مطالعه خود به بررسی، توصیف تجارب تدریس اعضای هیات‌علمی غیربالینی دانشگاه‌های علوم پزشکی پرداختند. نتایج این مطالعه حاکی از آن بود که معیارهای انتخاب روش تدریس، فاکتورهای مورد توجه در تدریس، عوامل مؤثر در تدریس و کلاس درس و انتقال تجارب آموزشی به دیگر اساتید به‌عنوان تجارب تدریس اعضای هیات‌علمی غیربالینی اشاره شده است [۱۰]. نتایج مطالعه مرزبان و همکاران نشان داد که در حیطه مربوط به دانشجو «حضور فعال در کلاس» بالاترین نمره مربوط به عوامل مربوط با کلاس را به خود اختصاص داده بود [۱۱]. دماری نشان داد که برخلاف عقیده بعضی از اعضای هیات‌علمی که معتقد هستند دانشجو خود علاقه‌ای برای شرکت فعال و مؤثر ندارد، فراگیران به طور منطقی به شرکت در کلاس درس علاقمند هستند و نحوه تدریس عضو هیات‌علمی است که میزان حضور دانشجو در کلاس و ادامه دوره را تعیین می‌کند [۱۲].

وکیلی و همکاران در مطالعه خود به بررسی علل غیبت در کلاس‌های دروس تخصصی از دید دانشجویان دانشکده

خروج از مطالعه نیز شامل، مقالات نامه به سردبیر، پایانامه‌های پزشکی، مقالات مروری و عدم دسترسی به متن کامل مقاله می‌باشد. پس از بررسی مطالعه متن کامل مقالات مرتبط، اطلاعات مورد نیاز جهت نگارش مقاله استخراج گردید. عناوین و چکیده مقالات بازیابی شده به طور مستقل توسط دو نفر در برابر معیارهای ورود و خروج از پیش تعریف شده غربالگری شدند. مقالات متن کامل مطالعات بالقوه مرتبط به دست آمد و بیشتر برای واجد شرایط بودن ارزیابی شد. اختلاف در انتخاب مطالعه از طریق بحث یا مشورت با یک بازبین سوم حل شد. یک فرم استاندارد استخراج داده برای گرفتن اطلاعات مربوطه از مطالعات گنجانده شده ایجاد شد. اطلاعات مورد بررسی شامل: نویسنده، سال انجام، محل انجام، نوع مطالعه، حجم نمونه، نمونه‌گیری، جامعه هدف، ابزار پرسشنامه، پیامد، نتیجه‌گیری، می‌باشد. اطلاعاتی مانند ارتباط، سن، جنسیت، وضعیت تاهل، محل سکونت، معدل، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی و بومی و غیربومی بودن با حضور دانشجویان در کلاس درس سنجیده شد.

یافته‌ها:

جستجوی جامع پایگاه‌های اطلاعاتی مربوطه در مجموع ۱۰۷ رکورد به دست آورد. پس از حذف موارد تکراری، ۲۰۱ رکورد منحصر به فرد برای غربالگری باقی ماند. در ادامه فرآیند غربالگری براساس عنوان و چکیده، ۱۴ مقاله تمام متن از نظر واجد شرایط بودن ارزیابی شدند. متعاقباً، ۱۱ مطالعه (۲۲-۱۴ و ۱۲) معیارهای ورود را داشتند و در مرور حوزه‌ای قرار گرفتند. فرآیند انتخاب در جدول ۱ خلاصه شده است، که جریان انتخاب مقالات را در هر مرحله از بررسی نشان می‌دهد.

پزشکی دانشگاه علوم پزشکی سمنان پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که از نظر دانشجویان پزشکی و دندانپزشکی علل مربوط به استاد، دانشجو، فرآیند آموزشی و شرایط فیزیکی کلاس عوامل مؤثر بر حضور و مناسب نبودن روش تدریس استاد، نداشتن خواب کافی در شب قبل از کلاس درس و خستگی ناشی از آن، و عدم شیوایی بیان استاد عوامل مؤثر بر غیبت از کلاس بودند [۱۳].

با توجه به پیچیدگی موضوع و تاثیر حضور دانشجویان در کلاس درس بر توانمندی آن‌ها مطالعه حاضر با هدف بررسی مروری، عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس درس در دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران انجام شد.

مواد و روش‌ها:

این مطالعه مروری با هدف بررسی عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس درس در دانشجویان علوم پزشکی ایران انجام شد. جستجوها برای شناسایی مطالعات مرتبط انجام شد. پایگاه‌های اطلاعاتی داده‌های فارسی زبان (جهاد دانشگاهی) SID، مگیران، علمنت و موتور جستجوگر گوگل اسکالر بدون محدودیت زمانی جستجو شدند. استراتژی جستجو از ترکیبی از کلمات کلیدی و عناوین موضوع و کلمات کلیدی مرتبط با حضور دانشجویان، کلاس درس، علوم پزشکی، بود.

معیارهای ورود به مطالعه شامل، مطالعات انجام شده در ایران، مطالعات انجام شده به زبان فارسی در پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی زبان و مطالعات انجام شده در مورد عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس درس می‌باشد. معیارهای

جدول ۱: ویژگی‌های مطالعات انجام شده در ایران

ردیف	نویسنده	سال انجام مطالعه	نوع مطالعه	محل انجام مطالعه	نمونه‌گیری	جامعه هدف	حجم نمونه
۱	آزموده	۱۳۹۲	توصیفی- تحلیلی	سبزوار	سرشماری	کلیه دانشجویان	۲۸۸
۲	ترابی	۱۳۹۳	توصیفی- مقطعی	کرمان	سرشماری	دانشجویان دندانپزشکی	۱۵۰
۳	خالصی	۱۴۰۰	توصیفی- مقطعی	اصفهان	سرشماری	دندانپزشکی دانشجویان	۲۶۷
۴	رضایی	۱۳۹۷	توصیفی- تحلیلی	کردستان	روش تصادفی طبقه‌ای	کلیه دانشجویان	۳۸۱

جدول ۱: ویژگی‌های مطالعات انجام شده در ایران

ردیف	نویسنده	سال انجام مطالعه	نوع مطالعه	محل انجام مطالعه	نمونه گیری	جامعه هدف	حجم نمونه
۵	سید مجیدی	۱۳۹۵	توصیفی- تحلیلی	بابل	سرشماری	دانشجویان پزشکی	۱۷۱
۶	فضیحی هرنندی	۱۳۸۶	توصیفی- تحلیلی	کرمان	سرشماری	پرستاری و مامائی	۲۱۷
۷	معراجی	۱۳۹۸	توصیفی- تحلیلی	مشهد	سرشماری	علوم پیراپزشکی	۴۴۷
۸	میرفرهادی	۱۳۹۷	توصیفی- تحلیلی	گیلان	سرشماری	دانشجویان دندانپزشکی	۱۱۲
۹	نظری وانانی	۱۳۹۳	توصیفی- مقطعی	شهرکرد	تصادفی سیستماتیک	کلیه دانشجویان	۱۲۰
۱۰	کریمی	۱۳۹۱	توصیفی- تحلیلی	جهرم	سرشماری	دانشجویان پزشکی	۲۵۴
۱۱	دماری	۱۳۸۰	توصیفی- مقطعی	تهران	تصادفی	دانشجویان علوم پایه پزشکی	۲۷۲

تحلیلی یا توصیفی- مقطعی بود. جامعه هدف در مطالعات انجام شده شامل دانشجویان، دندانپزشکی، پزشکی، پرستاری، مامائی و ... بود (جدول ۲).

سال انجام مطالعات بین سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۸۶ بود. حجم نمونه در مطالعات بین ۱۱۲-۴۴۷ نفر و در مجموع ۲۴۰۷ نفر بود. نوع مطالعه در اکثر مطالعات توصیفی-

جدول ۲: ابزار، پیامد و نتیجه مطالعه در مطالعات انجام شده

ردیف	نویسنده	ابزار	پیامد	نتیجه گیری
۱	آزموده [۱۴]	۲۸ سوال در قالب چهار حیطه استاد، دانشجو، محیط فیزیکی و درس، براساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت (از تأثیر بسیار تا بی تأثیر)، می‌باشد.	بیشترین میانگین نمره مربوط به حیطه ویژگی‌های استاد ($0/76 \pm 0/13$)، ویژگی‌های درس ($0/18 \pm 0/755$) محیط فیزیکی ($0/747 \pm 0/17$) و سپس ویژگی‌های دانشجو ($0/747 \pm 0/14$).	در افزایش میزان حضور در کلاس، عواملی دخیل هستند که مهم‌ترین آن‌ها در وهله اول مسایل مربوط به استاد همچون محتوی آرایه شده در کلاس درس و جذابیت سخنان استاد می‌باشد. به علاوه، ویژگی‌های درس آرایه شده و یا مسایلی چون ساعت برگزاری کلاس در این امر دخیل می‌باشند.
۲	ترابی [۱۵]	۲۰ سؤال مربوط به عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس درس و در قالب سه حیطه استاد، دانشجو و محیط فیزیکی بود که براساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت (از تأثیر بسیار تا بی تأثیر) تنظیم شد. بدین ترتیب که نمره ۵ به پاسخ کاملاً مؤثر و نمره ۰ به پاسخ کاملاً بی اثر تعلق گرفت. بنابراین دامنه نمرات کسب شده در پرسش نامه بین ۰-۸۰ می‌باشد.	بیشترین نمره به ترتیب مربوط به روش تدریس مناسب، تسلط استادان به محث درسی و علاقه به درس بود.	حضور در کلاس‌های درس متأثر از عوامل مربوط به هر دو گروه مدرسین و دانشجویان می‌باشد، اما میزان و تداوم حضور مؤثر دانشجویان در کلاس درس به وسیله عواملی مانند روش تدریس مناسب، تسلط استادان به درس و علاقه به مباحث درسی تعیین می‌گردد.

جدول ۲: ابزار، پیامد و نتیجه مطالعه در مطالعات انجام شده

ردیف	نویسنده	ابزار	پیامد	نتیجه گیری
۳	خالصی [۱۶]	۱۲ سوال در حیطه استاد، ۶ سوال در حیطه آموزشی، ۸ سوال در مورد برنامه ریزی آموزشی، ۴ سوال در حیطه دانشجو و ۴ سوال نیز در مورد محیط فیزیکی کلاس بود. پرسشنامه با مقیاس ۵ درجه ای لیکرت شامل، کاملاً بی اثر، تأثیر متوسط، موثر و کاملاً موثر به ترتیب با امتیازهای ۱ تا ۵ طراحی شد.	از دیدگاه دانشجویان، حیطه اساتید (روش تدریس اساتید = ۴/۶۷، تسلط استاد بر موضوع درسی = ۴/۴۴ و بیان شیوا و رسای استاد = ۴/۳۸) و روش‌های آموزشی ایشان (۹۱/۳±۵۱/۰) موثرترین عامل بوده و حیطه مشکلات دانشجو (۵۳/۳±۹۵/۰) کمترین اثر را داشت. مهم‌ترین فاکتورهای موثر بر حضور دانشجویان روش تدریس استاد (۸/۷۳ درصد) و کاربردی بودن مطالب ارائه شده بر بالین بیمار (۷/۷۲ درصد) بود.	از نظر دانشجویان، اساتید نقش بسیار ویژه‌ای در حضور دانشجویان در کلاس‌های نظری داشتند.
۴	رضایی [۱۷]	۱۷ سؤال اصلی در مورد وضعیت حضور دانشجو در کلاس درس در ۳ حیطه ی استاد (۶ سؤال)، محیط آموزشی (۶ سؤال) و حیطه دانشجو (۵ سؤال)، استفاده شد. پاسخ دهی به پرسشنامه براساسی مقیاس ۴ درجه ای لیکرت از اصلا (صفر) تا زیاد (۳) می‌باشد. حداقل نمره صفر و حداکثر نمره ۶۸ بود. حداقل نمره ابعاد حیطه استاد و محیط آموزشی صفر و حداکثر نمره ۲۴ و حداقل نمره بعد دانشجو صفر و حداکثر نمره ۲۰ بود.	میانگین و انحراف معیار نمره‌ی کل پرسشنامه‌ی دلایل حضور در کلاس درس از دیدگاه دانشجو ۰/۶۲±۴۳/۰، حیطه‌ی استاد ۰/۲۲±۵۱/۰، محیط آموزشی ۰/۴۲±۵۲/۰ و حیطه‌ی دانشجو ۱۲/۲±۶۱/۰ بود.	بین ویژگی‌های جمعیت شناختی دانشجویان با میزان حضور دانشجویان در کلاس درس و در حیطه‌های استاد، محیط آموزشی و دانشجو رابطه وجود دارد و توجه به این عوامل می‌تواند رغبت دانشجویان برای حضور در کلاس درس را افزایش دهد.
۵	سید مجیدی [۱۸]	۲۱ گویه مربوط به عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس درس و در قالب سه حیطه استاد، دانشجو و محیط فیزیکی بود که براساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت (از تأثیر بسیار زیاد تا بسیار کم) تنظیم شده بود. بدین ترتیب که نمره ۵ به پاسخ کاملاً مؤثر و نمره ۱ به پاسخ کاملاً بی اثر تعلق می‌گرفت.	از دیدگاه دانشجویان، حیطه استاد مؤثرترین عامل و حیطه محیط فیزیکی کمترین اثر را بر حضور دانشجویان در کلاس‌های نظری داشت.	روابط بین دانشجو و استاد و تعاملات بین آن‌ها نتایج بسیار مثبت رفتاری و نگرشی را برای دانشجویان به همراه دارد.
۶	فصیحی هرندی [۱]	۲۰ سوال در قالب سه حیطه استاد، دانشجو و محیط فیزیکی و براساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت (از تأثیر بسیار تا بی تأثیر) تنظیم شده بود.	بیشترین میانگین نمره به ترتیب مربوط به تسلط علمی اساتید به موضوع مورد مطالعه (۷/۴)، روش تدریس مناسب (۶۶/۴) و اهمیت حضور در کلاس جهت فهم بهتر مطالب مورد بحث (۵۸/۴) بود و کم ترین میانگین نمره به شرایط فیزیکی کلاس (۸۵/۳)، عدم شرکت در کلاس به عنوان وظیفه (۸۸/۳) و استفاده از وسایل سمعی بصری و آموزشی (۹۵/۳) اختصاص داشت.	حضور در کلاس‌های درس متأثر از عوامل مربوط به هر دو گروه مدرسین و دانشجویان می‌باشد، اما میزان تسلط اساتید، روش تدریس و مشارکت دانشجویان در مباحث درسی است که میزان و تداوم حضور مؤثر آنان را در کلاس درس تعیین می‌کند.

جدول ۲: ابزار، پیامد و نتیجه مطالعه در مطالعات انجام شده

ردیف	نویسنده	ابزار	پیامد	نتیجه گیری
۷	معراجی [۱۹]	۲۷ سوال در پرسشنامه دانشجویان و ۴ حوزه استاد (۱۰ سوال)، دانشجو (۲ سوال)، محیط فیزیکی (۶ سوال) و محتوی درس (۷ سوال) براساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت.	بیشترین اهمیت به روش تدریس و تسلط استاد (۷۳/۷٪) و (۴۶/۶٪) و کمترین اهمیت به عوامل محیطی همچون نور و حرارت (۷/۹٪) و (۱۳/۲٪) تعلق گرفت.	یکی از مهم‌ترین دلایل حضور مؤثر دانشجویان در کلاس‌های درس نظری ویژگی‌های مثبت اساتید می‌باشد.
۸	میرفرهادی [۲۰]	۲۰ سؤال که در ۳ حیطه استاد (۷ سوال)، دانشجو (۱۰ سوال) و شرایط فیزیکی (۳ سوال) تنظیم شده بود. پاسخ دهندگان دیدگاه خود را در مورد هر عبارت با مقیاس ۵ درجه ای لیکرت (از کاملاً مؤثر تا کاملاً بی اثر) مشخص می‌نمایند. برای پاسخ کاملاً مؤثر نمره ۰ و پاسخ کاملاً بی اثر نمره ۵ تعلق می‌گیرد. دامنه نمرات بین صفر تا ۸۰ متغیر است.	تسلط استاد بر مطالب درسی، روش تدریس مناسب، علاقه به مبحث درسی و کاربرد مطالب ارائه شده در بالین بیمار به ترتیب بیشترین میانگین نمره را داشتند. از بین عوامل مؤثر بر حضور در کلاس تئوری، بیشترین میانگین نمره مربوط به حیطه دانشجو بود.	تسلط علمی استاد، روش تدریس و علائق دانشجویان، از عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس‌های درس تئوری بود.
۹	نظری و انانی [۲۱]	۸ سؤال مربوط به عوامل مؤثر بر حضور در کلاس از دیدگاه دانشجویان با مقیاس چهار درجه ای زیاد، متوسط، کم و اصلاً که دانشجویان می‌توانستند جهت پاسخ به سؤالات نمره ۱ صفر تا ۳ را انتخاب نمایند.	از دید ۷۷ نفر دانشجویان شرکت کننده در پژوهش، عامل ایجاد انگیزه توسط استاد بیش‌ترین نقش را در حضور دانشجویان در کلاس دارد و از نظر ۴۳ نفر از دانشجویان استفاده از وسایل سمعی بصری نقشی در حضور آن‌ها در کلاس درس ندارد. ۱۹ نفر دانشجویان با معدل بالاتر از ۱۷ ایجاد انگیزه توسط استاد را عامل رغبت خود به کلاس گزارش کردند. ۱۲ نفر از دانشجویان مذکر مهم‌ترین عامل حضورشان در کلاس را انجام حضور و غیاب می‌دانند.	با توجه به این که ایجاد انگیزه توسط اساتید بیش‌ترین نقش را در حضور دانشجویان در کلاس دارد.
۱۰	کریمی [۲۲]	دوازده سوال در مورد عوامل مؤثر بر حضور و دوازده سوال در مورد عوامل مؤثر بر عدم حضور براساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت (از تاثیر بسیار زیاد= نمره ۵) تا بی تاثیر = نمره ۱) و بخش سوم در مورد علاقه مندی به نحوه انجام حضور و غیاب بود.	از بین عوامل ۱۲ گانه ی مؤثر بر حضور در کلاس‌های درس نظری بیشترین میانگین نمره مربوط به، کاربرد مطالب ارائه شده کلاس تئوری در بیمارستان بود. از بین عوامل ۱۲ گانه ی مؤثر بر رغبت در کلاس‌های درس بیشترین میانگین نمره مربوط به نامناسب بودن روش تدریس بود.	تدریس بر بالین بیمار، تسلط استاد بر موضوع درسی، اهمیت و ضرورت موضوع از عوامل دخیل بر میزان و تداوم حضور مؤثر دانشجویان پزشکی در کلاس درس می‌باشد و عواملی مانند نامناسب بودن روش تدریس اساتید، کم بازدهی کلاس‌ها، خستگی ناشی از کلاس‌های قبلی باعث غیبت دانشجویان پزشکی در کلاس درس می‌باشد.
۱۱	دماری [۱۲]	پرسشنامه محقق ساخته با ۲۰ سوال در مورد عوامل مؤثر در شرکت در کلاس‌های درس و ۲۰ سوال در مورد عدم شرکت در کلاس درس با استفاده از طیف لیکرت.	از مجموع فاکتور مورد نر دانشجویان، تسلط استاد به مبحث درسی بیشترین اهمیت را دارا بود و مهم‌ترین عامل عدم شرکت دانشجویان در کلاس‌های درس، روش تدریس نامناسب استاد بود.	در میان عوامل مؤثر بر شرکت در کلاس درس به تفکیک درس، تسلط استاد بر مبحث درسی در درس آناتومی تنه و در میان عوامل مؤثر بر عدم شرکت در کلاس درس، بازدهی کم در کلاس‌های دروس انگل شناسی و بهداشت و روش تدریس نامناسب در کلاس‌های بهداشت عنوان شده است.

بحث و نتیجه‌گیری:

در یکی دو دهه اخیر، نام دانشگاهی ایران تحت تأثیر روندهای جهانی، با رشد فزاینده تقاضا برای ورود به دانشگاه‌ها مواجه شده و در نتیجه سیمای دانشگاه و عملکردها و کارکردهای آن تغییر یافته است [۲۳]. این تغییر و تحولات، دلالت‌های زیادی نیز برای کلاس‌های درس دانشگاهی داشته و معنا و مفهوم و کارکردهای آن را با چالش مواجه کرده است [۲۳]. رسالت اصلی دانشگاه پرورش نیروی انسانی، ایجاد خلاقیت، ابتکار و نوآوری است [۲۴]. دانشجویانی که در کلاس حاضر می‌شوند و با استاد تعامل دارند، سعی می‌کنند رفتار، تصمیمات و اهداف آینده خود را از طریق همانندسازی با استاد و الگوبرداری از نقش‌های وی ارتقا بخشند زیرا حجم زیادی از نگرش‌ها و تجربیات اساتید در کلاس به دانشجو منتقل می‌گردد [۲۵]. دانشجویان به طور منطقی به شرکت در کلاس درس علاقه‌مند هستند. اما نحوه تدریس عضو هیات‌علمی یکی از عوامل مهمی است که میزان حضور مؤثر آن‌ها را در کلاس درس و ادامه دوره تعیین می‌کند [۲۶]. نتایج مطالعات، آزموده، خالصی، سید مجیدی، فصیحی هرنیدی، معراجی، میرفرهادی، نظری وانانی، نشان داد که بیشترین میانگین نمره در عوامل مؤثر برای حضور در کلاس درس مربوط به عامل استاد می‌باشد [۲۱-۱۸، ۱۶، ۱۴].

مطالعه آزموده و همکاران نشان داد که در بین عوامل مطرح شده از نظر دانشجویان، ویژگی‌های استاد در رأس اهمیت قرار دارد. از بین ویژگی‌های استاد نیز مفید بودن مطالب مطرح شده در کلاس، بیشترین نمره را به خود اختصاص داد [۱۴]. نتایج مطالعه ترابی و همکاران نشان داد که از دید ۹۲ درصد دانشجویان، روش تدریس مناسب تأثیر زیادی بر حضور در کلاس درس دارد [۱۵]. سید مجیدی و همکاران در مطالعه خود به بررسی عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل در کلاس‌های درس نظری پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که از بین نمرات گویه‌های حیطه‌های مختلف، نمرات حیطه عوامل مربوط به استاد با بیشترین نمره، مؤثرترین عامل شناخته شد که از بین گویه‌های این

حیطه، روش تدریس مناسب بالاترین نمره را کسب نمود [۱۸]. طبق نظر اساتید دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد به ترتیب گویه‌های اهمیت موضوع درس، کاربردی بودن مطالب، علاقه به درس، ساعت برگزاری کلاس، تأثیر مطالب در امتحان، آشنایی قبلی با درس و همزمانی کلاس‌ها و از دید دانشجویان علاقه به درس، کاربردی بودن مطالب، ساعت برگزاری کلاس درس، تأثیر مطالب در امتحان، تئوری یا عملی بودن کلاس و آشنایی قبلی با درس از بیشترین اهمیت تا کمترین اهمیت قرار دارند [۱۹]. نتایج مطالعه کرمی و همکاران که با هدف بررسی عوامل مؤثر بر حضور در کلاس‌های درس نظری از دیدگاه دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جهرم انجام شد نتایج نشان داد که مهم‌ترین عامل عدم حضور دانشجویان پزشکی جهرم تدریس نامناسب استاد می‌باشد [۲۲]. نتایج مطالعه سلیمانی و مهرنیا که بر روی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شد نشان داد که غیرمفید بودن مطالب مطرح شده در کلاس از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر عدم شرکت دانشجویان در کلاس درس می‌باشد [۹]. هنر معلم ذوق و سلیقه و ابتکار عمل در پیاده کردن و انتقال مفاهیم درس به فراگیران (به کارگیری فنون مختلف تدریس) است [۲۷].

در تبیین رابطه بین وضعیت حضور دانشجویان در کلاس با حیطه استاد می‌توان گفت که اساتید با روش‌های مختلف در فراگیران ایجاد انگیزه می‌کنند و با بیان اهمیت و کاربرد درس در شغل آینده توجه آن‌ها را جلب می‌کنند. این فرایند جلب توجه فعالیت‌های کلاسی را در یک حالت زنده، فعال و شاداب نگه داشته و با ایجاد تنوع در کلاس درس رغبت دانشجویان به حضور در کلاس را بیشتر می‌کند. لذا عواملی همچون تسلط بر مطالب درسی، خصوصیات اخلاقی و ظاهری، نوع سنجش، سبک تدریس، انجام حضور و غیاب در کلاس توسط استاد می‌تواند میزان حضور در کلاس دانشجویان را پیش‌بینی نماید [۲۸]. اگرچه روش تدریس واحدی را نمی‌تواند به عنوان بهترین روش برای استادن معرفی نمود، اما می‌توان گفت که بهترین روش تدریس برای هر استادی آن است که برای دانشجویان جذاب‌تر و اثربخش‌تر و یادگیری در آن آسان‌تر باشد. ممکن است گاه

کلینیکی، به روز بودن دانش و سازماندهی مطالب از جمله مواردی بود که دانشجویان به عنوان ویژگی‌های علمی استاد اشاره کردند [۳۱].

حاجی آقاجانی و همکاران در مطالعه خود به بررسی مقایسه و بررسی نظرات اساتید و دانشجویان در مورد معیارهای یک استاد خوب دانشگاهی پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که تسلط استاد در درس مورد تدریس مهم‌ترین معیار یک استاد خوب از دیدگاه اساتدان و دانشجویان می‌باشد [۲۶]. نتایج مطالعه قربانی و همکاران نشان داد که مهم‌ترین خصوصیات یک استاد خوب دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان تسلط استاد بر درس مورد تدریس می‌باشد [۳۲]. کیخا و همکاران در مطالعه خود به بررسی تحلیل ویژگی‌های استاد خوب از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که از میان پنج ویژگی برای استاد خوب، ویژگی تسلط استاد بر موضوع درس نسبت به سایر ویژگی‌ها از اهمیت بیشتری برخوردار است و از آنجایی که اعضای هیات‌علمی از مهم‌ترین ارکان نظام آموزشی محسوب می‌شوند و فراهم‌کننده بستری جهت رشد فراگیران برای تامین نیروی انسانی متخصص کشور در جهت دستیابی به توسعه می‌باشند [۳۳]. در مطالعه رضایی و همکاران نیز تسلط استاد به مباحث درسی یکی از مهم‌ترین عوامل حضور در کلاس درس معرفی شد [۱۷]. گشمرد و همکاران در مطالعه خود به بررسی دیدگاه‌های اساتید و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بوشهر در مورد ویژگی‌های یک استاد خوب پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که تسلط استاد در درس مورد تدریس از مهم‌ترین عوامل ویژگی‌های یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان می‌باشد [۳۴].

کرمی و همکاران در مطالعه خود به بررسی عوامل موثر بر حضور در کلاس‌های درس نظری از دیدگاه دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی جهرم انجام شد نتایج نشان داد که تسلط استاد بر مطالب درسی از عوامل موثر بر حضور مداوم دانشجو در کلاس درس می‌باشد [۲۲]. در مطالعه نبوی و همکاران که در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تهران انجام شد نتایج نشان داد که در سطح اول به نقش بارز استاد (عدم تسلط استاد به تدریس و رابطه وی

سخنرانی محض یا سخنرانی فعال، شیوه سقراطی و یا روش قیاسی اثربخش‌تر و جذاب‌تر باشد و گاه روش دیگری ایجاد جاذبه نماید و به یادگیری بهتر منجر گردد [۲۹].

نتایج مطالعات حاضر نشان داد که در مطالعه ترابی و همکاران تسلط اساتدان به درس مورد تدریس را ۸۸/۷ درصد از دانشجویان کاملاً موثر و موثر می دانستند [۱۵]. در مطالعه دماری و همکاران از مجموع ۲۰ عامل موثر بر شرکت دانشجویان در کلاس‌های درس علوم پایه، تسلط استاد بر مطالب درسی را به عنوان مهم‌ترین عامل موثر برای شرکت در کلاس‌های درس معرفی نمود [۱۲]. در مطالعه فصیحی هرنندی و همکاران نیز تسلط اساتدان را عامل کاملاً موثر در حضور در کلاس درس دانستند [۱].

میرفرهادی و همکاران در مطالعه خود به بررسی عوامل مؤثر بر حضور در کلاس‌های درس نظری از دیدگاه دانشجویان دندان پزشکی گیلان پرداختند. همچنین نتایج این مطالعه نشان داد که تسلط استاد بر مطالب درسی بیشترین میانگین نمره را در عوامل مؤثر بر حضور در کلاس‌های درس نظری داشتند [۲۰]. معراجی و همکاران در مطالعه خود به بررسی تعیین عوامل موثر بر حضور در کلاس‌های درس تئوری از دیدگاه دانشجویان و مدرسین دانشکده علوم پیراپزشکی مشهد پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که دانشجویان تسلط استاد بر مطالب درسی را به عنوان یکی از بیشترین عوامل موثر بر حضور در کلاس‌های درس معرفی نمودند [۱۹]. در مطالعه خالصی و همکاران نیز تسلط استاد بر موضوع درسی یکی از عوامل مهم حضور در کلاس گزارش گردید [۱۶].

میرزاده و همکاران در مطالعه خود به بررسی عوامل مؤثر بر غیبت از کلاس درس از دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که از نظر دانشجویان و اعضای هیات‌علمی، مهم‌ترین عامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس درس، تسلط علمی بالای استاد و تبحر وی در محتوا و همچنین قدرت بیان استاد، می‌باشد [۳۰]. نتایج مطالعه روستایی‌زاده شورکی و همکاران نشان داد که تسلط استاد به موضوع تدریس، تدریس مطالب کاربردی، داشتن مهارت

با دانشجویان) از مهم‌ترین دلایل غیبت از کلاس درس در دانشجویان مقطع علوم پایه پزشکی اشاره شده است، که با نتایج مطالعات فوق‌همخوانی ندارد [۳۵]. در مطالعه یاسایی و همکاران که با هدف بررسی علل عدم حضور دانشجویان در کلاس‌های دروس نظری از دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی یزد انجام شد نتایج نشان داد که از دیدگاه دانشجویان عدم تسلط علمی استاد یکی از عوامل مؤثر بر عدم حضور در کلاس درس می‌باشد، که با نتایج مطالعات فوق‌همخوانی ندارد [۳۶].

آموزش مؤثر ضرورتی عقلانی، کاری دشوار و پیچیده و به لحاظ اجتماعی فعالیتی دشوار محسوب می‌شود. به همین دلیل ضرورت دارد مدرسین با موضوعی که تدریس می‌کنند، آشنایی عمیق و حداقل بر مطالب مورد مطالعه دایم و مستمر باشند و تحقق چنین هدفی مستلزم ویژگی‌های استاد، تسلط بر محتوای درسی و دانش کافی و تا حد لازم گسترده در رابطه با مطالب درسی است. با توجه به این که در تمام رشته‌ها مطالب فراوان و وسیع و در نتیجه تسلط هم‌زمان بر تمام آن مطالب بسیار سخت است، انتظار می‌رود حداقل استاد باید بر مطالبی که در هر جلسه تدریس می‌کند، تسلط کافی را داشته باشد [۲۰]. با توجه به نقش اساسی استاد بر میزان حضور دانشجویان، بررسی تسلط علمی، شیوایی بیان و کاربرد روش‌های جدید و گوناگون تدریس در مکانیسم جذب اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها ضروری است [۲۸]. بهبود کیفیت آموزش، استفاده از امکانات رفاهی، رفتار مناسب استاد و برگزاری کارگاه‌های آموزشی آینده‌شغلی برای افزایش انگیزه دانشجویان باعث گام نهادن در مسیر پیشرفت تحصیلی می‌شود [۸، ۳۹].

در همین راستا نتایج مطالعه نظری وانانی و همکاران که در مطالعه خود به بررسی عوامل مؤثر بر حضور در کلاس درس از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد پرداختند نشان داد که عامل ایجاد انگیزه توسط استاد بیش‌ترین نقش را در حضور دانشجویان در کلاس دارد [۲۱]. یونس و همکاران در مطالعه خود بدین نتیجه دست

یافتند که رابطه مؤثر استاد و دانشجو یک فاکتور مهم در یادگیری دروس است، به گونه‌ای که باعث افزایش انگیزه دانشجویان برای یادگیری دروس و موفقیت تحصیلی آن‌ها می‌شود [۳۹]. نتایج مطالعه میرزاده و همکاران نشان داد که جو صمیمی و شاد کلاس در صورتی که به جا و مدیریت شده باشد، می‌تواند بر حضور دانشجویان تأثیر مثبت بگذارد. علاقه و انگیزه استاد به تدریس و انرژی که در کلاس خود صرف می‌کند می‌تواند بر این جو تأثیر مثبت داشته باشد [۳۰]. صابریان و همکاران در مطالعه خود به بررسی فرهنگ کلاسی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که اکثر دانشجویان اعتقاد داشتند اساتید، آن‌ها را به چالش و سؤال کردن تشویق ننموده و انتظاراتشان را به روشنی بیان نمی‌کنند، که با نتایج مطالعات، وانانی و همخوانی ندارد [۴۰]. با توجه به نتایج فوق شاید بتوان با آگاه کردن اساتید از این موضوع، از آن‌ها خواست تا عوامل انگیزشی در دانشجویان را شناخته و آن‌ها را به حضور بیش‌تر در کلاس ترغیب نمایند. بنظر می‌رسد اساتید می‌توانند با استفاده از استراتژی‌های آموزشی همچون روش‌های نوین آموزشی، تکنیک آموزش خلاق، همچنین تدریس بخشی از قسمت‌های درس توسط دانشجویان باعث افزایش یادگیری، تمرکز و آشنایی عمیق آن‌ها با درس گردند [۴۱-۴۴].

در مبحث علاقه به مبحث درسی تحقیقات نشان داده است که در ابتدای کلاس دانشجویان نسبت به موضوعات مطرح شده بی‌تفاوت هستند، اما استادان باید با روش‌های مختلف در فراگیران ایجاد انگیزه کنند و با بیان اهمیت و کاربرد درس در شغل آینده، توجه آن‌ها را جلب نمایند. آگاهی و هوشیاری استاد نسبت به کل کلاس، به کارگیری علامات مشخص و تعریف شده به منظور جلب توجه فراگیران، نگهداری فعالیت‌های کلاسی در یک حالت زنده، فعال و شاداب و ایجاد تنوع در فعالیت‌های کلاسی در جلب توجه فراگیران مؤثر است [۴۵]. در مطالعه ترابی و همکاران، سومین عامل مؤثر در حضور دانشجویان در کلاس درس، علاقه به مبحث درسی بود. ۸۹/۴ درصد دانشجویان آن را کاملاً مؤثر یا مؤثر می‌دانستند [۱۵]. در مطالعه فصیحی هرنندی و همکاران علاقه دانشجویان به مباحث درسی بعد از

بین محل سکونت هیچ ارتباط آماری معنی‌داری یافت نشد [۱۸،۲۰].

نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که در افزایش میزان حضور در کلاس، عواملی دخیل هستند که مهم‌ترین آن‌ها در وهله اول مسایل مربوط به استاد (تسلط استاد به درس، مفید بودن مطالب مطرح شده در کلاس و علاقه به مبحث درسی) می‌باشد. با توجه به این که شناخت دیدگاه دانشجویان به عنوان مشتریان اصلی در آموزش به برنامه‌ریزی آگاهانه کمک خواهد نمود، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌ریزان و استادان در وهله اول به شناسایی عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس‌های درس بپردازند و سپس این عوامل را برای ارتقا و اثربخشی برنامه‌های آموزشی مد نظر قرار دهند.

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق در پژوهش

این مطالعه به صورت مروری انجام شده است و نیازی به کد اخلاق ندارد.

تعارض منافع

هیچ گونه تعارض منافی در پژوهش حاضر وجود ندارد.

سهم نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت داشته‌اند.

تشکر و قدردانی

این پژوهش هیچگونه کمک مالی از سازمان‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

تسلط اساتید به موضوع مورد تدریس بیشترین علت حضور دانشجویان در کلاس درس گزارش شده بود [۱]. در مطالعه میرفرهادی و همکاران، تسلط استاد بر مطالب درسی، روش تدریس مناسب و علاقه به مبحث درسی به ترتیب بیشترین میانگین نمره در بین عوامل مؤثر بر حضور در کلاس درس گزارش نمودند [۲۰].

نتایج مطالعه هیوز و همکاران نشان داد که عدم علاقه به موضوع درس یکی از علل اصلی غیبت دانشجویان بوده است [۴۶]. اعضای هیات‌علمی موظف هستند فضایی را جهت یادگیری فراهم کنند که دانشجویان به حضور در کلاس علاقمند شوند و همچنین عوامل مشوق حضور دانشجو در کلاس را شناسایی نمایند و با استفاده از آن‌ها، جذابیت بیشتری در روش تدریس‌شان ایجاد کنند [۴۷].

نتایج مطالعات، آزموده، ترابی، خالصی، رضایی و فصیحی هرندی نشان داد که دانشجویان دختر و پسر در بررسی عوامل مربوط به حضور در کلاس درس ارتباط معنی‌داری وجود دارد. در این مطالعات میانگین نمره دانشجویان دختر به طور معنی‌داری بیشتر از دانشجویان پسر گزارش گردید [۱۷-۱۴،۱]. اما با نتایج مطالعات، مجیدی، میرفرهادی و کرمی ارتباط آماری معنی‌داری دیده نشد [۲۲،۲۰،۱۸]. نتایج مطالعات، خالصی و فصیحی هرندی نشان داد که بین وضعیت مجرد و متاهل و عوامل مؤثر بر حضور در کلاس درس ارتباط آماری معنی‌داری وجود دارد [۱۶،۱]. در این مطالعات بین وضعیت افراد متاهل و عوامل مؤثر بر حضور در کلاس درس ارتباط آماری معنی‌داری وجود داشت، اما با نتایج مطالعه رضایی و همکاران بین افراد مجرد و عوامل مؤثر بر حضور در کلاس درس ارتباط آماری معنی‌داری وجود داشت. بدین صورت که از دیدگاه دانشجویان مجرد به ترتیب سه حیطه دانشجو، محیط آموزشی و حیطه استاد بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده اند [۱۷].

نتایج مطالعه خالصی نشان داد که میانگین نمره عوامل مؤثر بر حضور در کلاس‌های درس نظری در دانشجویان ساکن خانه بیشتر از دانشجویان ساکن خوابگاه است. اما در مطالعه ترابی سکونت در خوابگاه عامل مؤثری شناخته شده است [۱۶]. در مطالعات سید مجیدی و میرفرهادی نیز

References

1. Fasihi Harandi T, Azizzadeh Forozi M, Mohammad Alizadeh S, Ghazanfari Moghaddam Z. Effective factors on theoretical class attendance according to nursing and midwifery students point of view Kerman Razi School of Nursing and Midwifery. *SDME*. 2008; 4(2):100-7. [In Persian] [Link](#)
2. Aghahosseini T. A comment on the necessity and importance of studying classroom management. *Amozeh*. 2004; 27:37-41. [In Persian] [Link](#)
3. Mirzazadeh A, Aminian M, Alizadeh M, Saheb-zamani E, Sabzi Aliabadi S. Factors Affecting Class Absenteeism: Perspective of Medical Students and Faculty Members at Tehran University of Medical Sciences. *I J Med Educ*. 2018; 18:243-56. [In Persian] [Link](#)
4. Kazemi A, Sedighian Bidgholi A, Ebrahim Abadi H, Asghari F, Nejadi Hoseini SA, Samim, R, et al. Cultural and social studies in the University classroom, Tehran: Research Institute of Social and Cultural Studies; 2016. [In Persian] [Link](#)
5. Hrytsenko HV. Preparing and delivering an effective lecture. *Pedagogical Sciences*. 2015; 131:45-9. [Link](#)
6. Hajiaghajani S, HeydariFar M, Endadeh F, ShamsAbadi M. Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer. *Koomesh*. 2009; 10(2):77-84. [In Persian] [Link](#)
7. Parsa Yekta Z, Nikbakht Nasrabadi A. Investigation of the teacher evaluation process with in Iranian medical education system. *Journal of Hayat* 2004; 10(1):40-51. [In Persian] [Link](#)
8. Shabani H. *Traninig and Education Skills*. Tehran: SAMT; 2002. [In Persian] [Link](#)
9. Soleimani AH, Mehrnia K. Survey of Tehran University of Medical Sciences medical student's opinions about causes of absenteeism. *Iran J Med Educ*. 2001; 2(1):7. [In Persian] [Link](#)
10. Taheri A, Yazdankhahfard M. Description of the teaching experience of non-clinical faculty members in Medical Science Universities. *DSME*. 2022; 9(3):19-28. [In Persian] [Link](#)
11. Marzban A, Ghaneian MT, Servat FL, Motaghi Z, Barzegaran M. Effective ecological factors on classroom concentration from students' viewpoint: A cross-sectional study in Yazd. *DSME*. 2020; 7(2):50-60. [In Persian] DOI: [10.29252/dsme.7.2.50](https://doi.org/10.29252/dsme.7.2.50)
12. Damari B. A study of identifying the most important factors affecting the attendance of medical students of Tehran University of Medical Sciences in the basic sciences courses in the regular faculty classes. *Tehran Univ Med J*. 2000; 58(4). [In Persian] [Link](#)
13. Vakili A, Teimouri M, Ghorbani R. Reasons of absence from clinical foundation classes from the viewpoints of medical students of Semnan University of Medical Sciences. *J Med Edu Dev*. 2013; 8(1):65-73. [In Persian] [Link](#)
14. Azmoudeh E, Dolati M, Farzadmanesh E, Khosro Abadi AA, Rakhshani MH. Survey of student views about factors affecting students attendance in classrooms in Sabzevar University of Medical Sciences Iran. *SDME*. 2013; 10(2):142-9. [In Persian] [Link](#)
15. Torabi M, Amini P, Taheri S, Karimi-Afshar M, Abbasloo A. Effective factors on theoretical classes attendance of dentistry students of Kerman University of Medical Sciences Iran. *SDME*. 2014; 11(3):342-9. [In Persian] [Link](#)
16. Khalesi S, Kargahi N, Aghakabiri H. Attitude of Dental Students about effective factors on Attendance in Theoretical Classes. *Res Med Edu*. 2021; 13(2):70-80. [In Persian] DOI: [10.52547/rme.13.2.70](https://doi.org/10.52547/rme.13.2.70)
17. Rezaei Z, Karimianpour G, Vahabi A, Mohabati F, Gavili A, Habibi Y, et al. Frequency of class attendance among university students and factors influencing it from the viewpoints of students in Kurdistan University of Medical Sciences. *SJ Nursing, Midwifery and Paramedial Faculty*. 2017; 3(2):30-7. [In Persian] DOI: [10.29252/sjnmp.3.2.30](https://doi.org/10.29252/sjnmp.3.2.30)
18. Seyedmajidi M, Naderi K, Seyedmajidi S. Evaluation of effective factors on theoretical classes' attendance of dentistry students of Babol University of Medical Sciences. *MEDEDJ*. 2017; 5(1):21-6. [In Persian] [Link](#)
19. Meraji M, Ziaee A, Erfani M, Fathalizadeh A, Nouri M. Determination of effective factors on attendance in theoretical classrooms from the viewpoint of students and faculty members of paramedical sciences faculty of Mashhad in

2015. *J Med Edu Dev*. 2019; 23. [In Persian] DOI: [10.18502/jmed.v14i1.681](https://doi.org/10.18502/jmed.v14i1.681)
20. Mirfarhadi N, Jabari Sendi MJ. Effective factors on attendance in theoretical classrooms from viewpoint of dental student of Guilan University of Medical Sciences, 2017. *SJNMP*. 2019; 4(3):53-62. [In Persian] [Link](#)
  21. Nazeri Vanani R, Naderi Z, Aein F. Factors affecting classroom participation the viewpoints of students in Shahrekord University of Medical Sciences in 2013. *Iranian Journal of Medical Education*. 2014; 14(3):189-94. [In Persian] [Link](#)
  22. Karami M, Amanat A, Rasekh Jahromi A, Sotodeh Jahromi A. The evaluation of effective factors on attendance and nonattendance in theoretical classrooms, from the Viewpoints of Medical students of Jahromâ s University of Medical Sciences. *PJMS*. 2022; 11(1):7-14. [In Persian] DOI: [10.29252/JMJ.11.1.2](https://doi.org/10.29252/JMJ.11.1.2)
  23. Hemmati R, Zakeri M. Qualitative description of students' experiences of attending university classrooms in Isfahan University. *JAS*. 2023; 34(4):57-80. [In Persian] DOI: [10.22108/JAS.2023.137314.2381](https://doi.org/10.22108/JAS.2023.137314.2381)
  24. Kipkebut DJ. Human Resource Management Practices and Organizational Commitment in Higher Educational Institutions: A Kenyan Case. *IUP Journal of Organizational Behavior*. 2010; 9(1/2):45. [Link](#)
  25. Masjedi M, Neshatavar R, Moeini L, Seghatoleslam A, Rafati A, Ezzatzadegan Jahromi S. Absenteeism from theory classes: perspective of medical students. *IJME*. 2017; 17:384-91. [In Persian] [Link](#)
  26. Haji AS. A study of comparing the instructors and students prospect concerning a good instructor. *Journal Teb and Tazkieh*. 2001; 1(41):47-51. [In Persian] [Link](#)
  27. Rahal Zadeh R. Teaching ways, study in educational plan. Tehran: Terme; 1997. [In Persian] [Link](#)
  28. Hagenauer G, Muehlbacher F, Ivanova M. "It's where learning and teaching begins—is this relationship"—insights on the teacher-student relationship at university from the teachers' perspective. *High Educ*. 2023; 85(4):819-35. DOI: [10.1007/s10734-022-00867-z](https://doi.org/10.1007/s10734-022-00867-z)
  29. Salehi S. Effect of clinical supervision on the faculty teaching quality at Nursing and Midwifery School in Isfahan University of Medical Sciences. *Iranian Association of Medical Education*. 2000; 1(1):56-63. [In Persian] [Link](#)
  30. Mirzazadeh A, Aminian M, Alizadeh M, Sahebozamani E, Sabzi Aliabadi S. Factors affecting class absenteeism: Perspective of medical students and faculty members at Tehran University of Medical Sciences. *Iranian Association of Medical Education*. 2018; 18:243-56. [In Persian] [Link](#)
  31. Roustaeizade Shooroki Z, Foroutan-Eghlidi R, Owlia F. Explaining the characteristics of a good professor based on the perceptions of dental students: A qualitative study. *DSME*. 2023;9(4):34-47. [In Persian] DOI: [10.32598/DSME.9.4.512.1](https://doi.org/10.32598/DSME.9.4.512.1)
  32. Hajiaghajani S, HeydariFar M, Endadeh F, ShamsAbadi M. Viewpoints of nursing and para-medical students about the features of a good university lecturer. *Koomesh*. 2009; 10(2):77-84. [In Persian] [Link](#)
  33. Keykha A, Haji Alian N, Mohammadi Mehr M, Darabi F. Analysis of Good Teacher's Features from Allameh Tabataba'i University Students' Viewpoint. *Nama*. 2019; 14:48-62. [In Persian] [Link](#)
  34. Gashmard R, Moaetamed N, Vahedparast H. Faculty members' and students' veiwpoints on characteristics of a good university teacher in Boushehr University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 11(1):48-57. [In Persian] [Link](#)
  35. Nabavi S, Safavi M. Causes of absenteeism and lack of attention to the instructions among Medical Students of Islamic Azad University, Tehran Medical Branch. *Medical Sciences*. 2011; 21(3):227-32. [In Persian] [Link](#)
  36. Yasayi S, Davari AR, Azizian F, Ghafarian Torghi M. Reasons for students' absenteeism in classroom: Viewpoints of dental students and faculty members of Yazd School of Medicine. *JMED*. 2016; 10(4):278-85. [In Persian] [Link](#)
  37. Jafari M, Nadri F, Shahsavari S , Jafari M. Analysis of the systematic correlations between the influential factors in effective teaching from the perspective of the faculty members of Kermanshah University of Medical Sciences based on the graph theory (2019). *Educ Res Med Sci*. 2022;

- 11(1):e119522. DOI: [10.5812/erms-119522](https://doi.org/10.5812/erms-119522)
38. Skinner EA, Kindermann TA, Furrer CJ. A motivational perspective on engagement and disaffection: Conceptualization and assessment of children's behavioral and emotional participation in academic activities in the classroom. *EPM*. 2009; 69(3): 493-525. DOI: [10.1177/0013164408323233](https://doi.org/10.1177/0013164408323233)
39. Yunus MM, Osman WSW, Ishak NM. Teacher student relationship factor affecting motivation and academic achievement in ESL classroom. *Procedia Soc Behav Sci*. 2011; 15:2637-41. DOI: [10.1016/j.sbspro.2011.04.161](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.161)
40. Saberian M, Hajiaghajani S, Ghafari P, Ghorbani R. Students' Viewpoint about Class Culture in Semnan University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2007; 7(1):143-8. [In Persian] [Link](#)
41. Safari N, Ghasemipour M, Taheri Z. The effect of educational technology-based teaching, cognitive and metacognitive learning strategies on agriculture student's academic achievement and self-efficacy at Lorestan Payame Noor University, Iran. *JAEAR*. 2017; 9(41):3-15. [In Persian] DOI: [10.22092/jaear.2017.104558.1124](https://doi.org/10.22092/jaear.2017.104558.1124)
42. Karimi Moonaghi H, Armat MR. Using web-quest in medical education. *Iranian Journal of Medical Education*. 2013; 13(5):353-63. [In Persian] [Link](#)
43. Heravi M, Jadid Milani M, Rejeh N. The effect of lecture and focus group teaching methods on nursing students learning in community health course. *Iranian Journal of Medical Education*. 2004; 4(1):55-60. [In Persian] [Link](#)
44. Nazari Vanani R, Aeen F. A review on students' comments concerning factors affecting their absence in the classroom. *MEDEJ*. 2016; 4(1):50-5. [In Persian] [Link](#)
45. Samadi P, Rajaei Pour S, Agha Hosseini T, Gholavandi H. Classroom atmosphere and management by guidance teachers of Oroomiyeh. *JONTOE*. 2008; 4(1):155-176. [In Persian] DOI: [10.22051/jontoe.2008.244](https://doi.org/10.22051/jontoe.2008.244)
46. Hughes SJ. Student attendance during college-based lectures: A pilot study. *Nursing Standard*. 2005; 19(47):41. DOI: [10.7748/ns.19.47.41.s52](https://doi.org/10.7748/ns.19.47.41.s52)
47. Stoner SC, Fincham JE. Faculty role in classroom engagement and attendance. *AJPE*. 2012; 76(5). DOI: [10.5688/ajpe76575](https://doi.org/10.5688/ajpe76575)

